

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy íven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr., az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr., harmadiknál 70 kr., bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr.; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

5. j. hang

Előfizetési felhívás

az „Evangyéliomi Protestáns Lap“ IV-ik évfolyamára, 1878-ik évre.

Az előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, mely a szerkesztőhöz posta-utalványon küldendő. Helybeli előfizetők könnyebbség szempontjából előfizethetnek nemcsak a szerkesztőnél, hanem Telegdi K. Lajos vagy Csáthy Károly könyvkereskedésében, a főiskola köréhez tartozók pedig a kollégiumi háznagyi hivatalnál. Egyúttal elfogadtatik az előfizetés (40 kr.) a Kálvin feletti Emlékbeszédre is.

Azon 20—30-ra menő buzgó irodalmi támogatói e Lapnak, kik eddig szívvel, lélekkel, tollal egyaránt védelmezték az evangyéliomi alapelveket, jövőre is fogják szavaikat hallatni. Belügyeinkre, épen a célbavett zsinathoz készülés miatt, kiváló gond s figyelem fog fordíttatni; a könyvismertetési s külföldi rovat gazdag tájékozást nyújtand, s teljes reményünk, hogy a haladás törvénye szerint e Lap is minden részében épen a szerzett tapasztalatok nyomán, jobb-jobb leend. Bár az előfizetők számának emelkedése lehetővé tenné a terjedelemnek legalább félívvvel emelését, nagyobbitását.

Minél fenyegetőbben kél fel a vihar, vesz vallás- és egyházellenes irányt a kor, annál nagyobb szükség van és lesz a hithű és egyházhű elvűek tömörülésére, közlöny útján nyilatkozására és terjeszkedésére. A Lap alakja, iránya, szelleme marad az eddigi, kívánván továbbra is az evangyéliom-elvűek közlönye lenni. Küzdeni fog továbbra is, hogy a reformáció alapelvei a szabad vizsgálódás által megerősíttessenek, ne pedig megingattassanak vagy épen elferdíttessenek; mert csakis az evangyéliomi felfogás, kegyesség és hitfolytonosság biztosíthat tartós létet szent vallásunknak, fenmaradást egyházunknak, adhat megnyugtató tudatot és boldogító érzetet az egyes hívőknek, tagoknak.

Czélunk továbbra is „rendületlen kitartással hirdetni és védeni a bibliai kijelentés nagy igazságait, ápolni a kegyességet, edzeni a honfíui, emberi és keresztyén érzelmeket az ernyesztő hatások ellenében, a keresztyén haladást lényegileg úgy fogván fel, mint nemünknek felfelé, Isten felé mozgását. — Vezérelvünk: lélek az, mely megelevenít, azon lélek, mely az Istenfiában és a Szentlélek által közöltetett, s a hit és erkölcs örök okmányában a bibliában tette magát nyilvánvalóvá, s életünk szabályozójává. Nemcsak az erkölcsiséget, hanem ennek éltető gyökerét a ker. hitet is hangsúlyozzuk. — A magyar prot. egyház javát előmozdítani, szeretését ápolni: vallásos és hazafíui kötelességünknek tartjuk a szabadság, testvériség és józan haladás biblián alapuló elveinek megőrzése mellett.“

A magyar protestánsizmus s általában a keresztyénség igaz barátait, egyházi és világi jóakaróit tisztelettel kérjük fel e Lap anyagi és szellemi támogatására.

Debreczenben, 1878. december 14.

Balogh Ferencz,

hittanszaki tanár, felelős szerkesztő s kiadó.

Lapunkról.

Egy jeles evangélikus lelkész Lapunknak, ennek iránya miatt, meleg s tevékeny barátja buzditó cikket küldte Lapunk érdekében, most kellett volna annak megjeleneni, de mellőztük, nehogy a nyilvánosság folytán valami agitálási színe legyen. A felhívás nélkül jött szózat min-

denesetre köszönetet érdemel s fogadja lélekben érte a hálát.

Három évet élt még Lapunk, s bár nem egy vigasztaló nyilatkozatban részesült, mégis azon tapasztalat sőtétlik árnyként pályafutásán, hogy a legjobb igyekezet, hűség, elvfentartás mellett is terjedelemben s hatásban

emelkedni nem képes... annyira el vannak szokva az olvasástól s tanulmányozástól vallás egyházi téren embereink, hogy semmi, de semmi nem képes szaporítani az olvasók, pártolók s dolgozók számát, jönnek újak, de mindig többen maradnak el... s különös tünet! hogy a mint haladnak a beállt év hónapjai az enyészet felé, úgy fogynak az előfizetők, 1877. év elejétől végeig 66-tal szálott kisebb az előfizetők száma. Azt mondják a tapasztaltabbak: van egy bizonyos szám, melyre midőn lejut (nem felér) a pártolás, állandó mérték marad, aztán a fokozaton fel és le csak parányi ingadozás tapasztalható. Ez ám nem haladás, hanem megállapodás, még pedig oly alacsony fokra szállva le, hogy a terjedés és fejlődés azon ponton túl nem igen lehetséges többé.

Akárhányan irták, még szilárd elvbarátaink közül is: szeretnék, de nem bírják járattai a lapot, az inség, szegénység nyomasztó karja tartván nyugóztatva őket. Ezek ellenében számos bak idézhető a kik bírnák, illenek is hozzájuk, nyugóztatva sincsenek — és mégis részvétlenek. Azt hiszem lap társaink is tudnának hasonló tapasztalatról szólni.

Én abban látom a hiányt: nincs meg a vallásirodalom iránti lángoló kedv és erős akarat, ha meg volna, legyőzné az akadályt, vagy eszközt teremtené czélt érni. — Van, hogy csak a református egyházzal szólnak, 2000 egyházunk s öt lapot alig bír fentartani, csak tengeti... míg a 600 gyülekezetre nem emelkedő francia ref. egyház 22 egyházi lapot tart fenn... ott szeretnek olvasni egyháziak világiak, s érte áldozni is. A szeretetet az tünteti fel a maga erejében, ha áldozattal jár. Oly heti lap mint a francia „Szabad Egyház“ (szerkeszti Pilatte Leo Niceben,) 1900 előfizetővel rendelkezik s mindig növekszik ereje, s az a lap a 22-ből csak egy, nálunk talán az öt lap előfizetőinek összege sem igen léphet sokkal túl a 2000-en. Egy oly egyház mint Debreczen, maga képes volna egy egyházi lapot ki- és fentartani, ha az egyház buzgóbb tagjai érdeklődnének egyházi ügyek iránt s a számos presbiterek 2—3 pártolót nyernének meg a Lap számára.

Igen nagy a nyomor némely parochián, a szív vérez hallattára, s mikor ily levéllel kísérve jött az előfizetés: gyermekeim szájából veszem ki a falatot, hogy küldjem utólag az előfizetést, (én természetesen azonnal visszairányzám a pénzt) lehetlen volt meg nem indulni. De épen azért kellene egy-egy világi pártfogót megnyerni, ritka helység az, hol egy-két nagyobb földbirtokos, világi vagyonos presbiter ne volna; érdeket kellene támasztani a vallás és egyház iránt bennök s némi áldozatra bírni, hogy legalább az egyház számára rendelnének egy-két egyházi lapot, a lelkész pedig legalább 2 hetenként az érdeklődő feleknek este, vagy máskor, summázva elbeszelné, néha olvasva közbe, hazánk s a külföld nevezetesebb egyházi mozgalmait... utójára — mert tanulni, értesülni szeret a

magyar nép — az ily hallgatók is összetennék azt a néhány fillért (megosztva kisebb összeg esnék egy-egyre) miből egy pár egyházi lap járatható lenne. Ha a lelkészek maguk sem érdeklődnek értesülni gyorsan s kimerítően a vallás nagy mozgalmairól, hogyan kívánjuk, hogy a világi ember, ki el is van szokva, mert tán hozzá sem volt szokva, a „papoknak való“ lap*) olvasásától, — érdeklődjék magától ilyféleért. Érdeklődést teremteni, másokat is bevonni nemesen a szellemi ügyekbe, ebben rejtenék egyik kulcsa az egyházirodalom felvirágzásának... de sőt, bátran állítható: az olvasás, tudat-nyerés, tájékozás kedvesen, üdvösen hatna saját egyházi egyéb ügyek iránti fogékonyság, melegség felkeltésére. A skót szabadegyház hogy az alsó rétegig át van hatva az egyház iránti érdeklődéstől, annak egyik főoka, hogy havi közlönye (Monthly Record) 50,000 példányban kereng a 900 egyház kebelében s így mindenik egyházra legalább 50—60 példány esik... hány parochia és gyülekezet van nálunk, hová egyenesen rendelve s közvetlenül egyetlen egyházi lap sem jár. Kásztorlaki szűk tér az a keresztyén ház, még inkább a lelkészi, hol a vallásos olvasmányok előtt a bejutás bármi oknál fogva el van zárva, meghatólag írta Pressenssé párisi lelkész a „Jézus Krisztus élete“ előszavában, „midőn házunknak ég felé nyíló ablakát bezárjuk, nem leend lakunk több mint egy hódkunyhó (une hutte de castor), mely bármily jól legyen építve, nem lehetne halhatlan lakó menhelye.“ A vallásos Lapokra is illik mit a vallásos és jó könyvekre mondott Valleton, „körben járván elviszik a társadalom teste szélső részeibe az értelem, a gondolat, a lelkiismeret éltető vérét, mindnyájunk kötelessége a józan gondolatok terjesztésére munkálkodni, a rossz eszmék ellen harcolni s az apostoli intés szerint odahatni hogy a rossz a jó győzze le.“ („Les mauvaises Lectures“ Par Valleton, Paris, 1877. 12r.)

Kérelmem ez év elején olvasóinkhoz ez: igyekezzenek barátaik, ismerőseik körében felkelteni az egyházas olvasmányok iránti kedvet, ezt a folytonos hatással lehet elérni. Ha 600-ra felemelkedhetnék Lapunk állandó előfizetőinek száma, mennyi sohasem volt, képesek lennének hetenként másfél ivnyi terjedelemben adni ki a Lapot, így az bővebb, változatosabb lehetne, az eseményeket gyorsabban hozhatná, minden rovatja gazdagabbá válhatnék; míg most térhiány miatt némely rovatnak többször el kell maradni, az egyházi lantnak is hervadozásra kellett e miatt jutni, alig szakíthatván évenként 3-szor tért arra. 650 állandó előfizetővel leszállítható lenne a Lap előfizetési ára

*) Az is hibás és protestáns ellenes felfogás, hogy az egyházi lap csak „papoknak való“, az egyetemes papság elvét valló egyház hívei mindnyájan tényezői az egyházi életnek, s mindnyájan, legkülönösebben az egyháztanácsosok, hivatvák a vallási lapok olvasására.

4 forintra, de akkor egy ivnyi maradna. Az árkisebbités is kívánatos.

Másik kérelmem : a kinek lelkébe Isten tehetséget adott, támogassa tollával is a Krisztus egyháza ügyét, szóljon a napi kérdésekhez. Mindig jó a követelés : belügyeinket vitassuk, szel- lőztessük. De ki tegye? Maga a szerkesztő nem bír mindent, s neki is meg vannak hajlamai, ő inkább onnan szeretne képeket mutatni fel, hová több eszközei vannak, mint talán annak a ki inkább el van szigetelve. Kiki hajlama szerint dolgozzék, de dolgozzék. Mert az irodalmi munka is oly természetű, hogy mi- nél kevesebbet foglalkozunk vele, annál inkább elszokunk attól. Komoly tudományos munkára talán ha akad is egy-két olvasó, de már ismert-tő, bíráló nem kerül. Megjelenik több könyv s nincs méltatója Lapunk belértéke a dolgozó társaktól függ, ezek nélkül a kívánalomnak nem tehetünk úgy mint szeretnők eleget. A protestáns középtanodák s más iskolák sok szép tan- erővel bírnak, fájdalom azonban, hogy a toll pihen, pedig a protestáns tanférfiak szive is dobogni tartozik vallás és egyház iránt, dobog is, de a dobogás messzebb körbe nyilatkozás nélkül nem igen hat el. Itt a reorganizálás új kora, zsinathoz készülés ... volna tárgy, ah de a munkás kéz kevés! — Én részemről igyekezni fogok megtenni mindent — kérem azonban a Lapba- rájait, támogassák azt szellemileg is. Oh bár hallatnák csengő szavaikat tapasztalt és korezett (veterán) lelkészeink, jól esik az ifjabb nemzedéknek hallani az ő szavaikat. A Kálebek és Józsuák szózata erősítő a jérikói szorosban, az új jövő földé küszöbén álló ifju tábornak. Oh bár szólanának tekintélyes és képzett világi nagyjaink is, a kegyes lelkű Kornéliusok és Kan- dakesek (Csel. VIII. 27.) példái az önzetlenség büverejének na- gyobb mértékével bírván, hatásuk fokozottabb s felette jó- tevő lenne.

Mindemellett indulj bátran te kis közlőny az újév tenge- rére, küzdj elő, s élj addig mig bírnak karjaid evezni. — Boldog újévet az olvasóknak, partolóknak, a munkatársaknak, az auya szentegyház nagyjainak és kicsinyeinek, a bel és külföldi test- véreknek!

Önkényt forrad fel az év e fordulatánál mindenki kebelé- ből a boldog jövő kívánata; a lélek bizonyítéka (testimonium animae) ez, érezvén, sejtven hogy az ember jövőre van ren- delve, jövőnek kell lenni a földi évek elmulta után is. Maga a keresztyénség egy szakadatlan jövő, naponként valósul ugyan jelenné de csak részben, a sirnál nem válik múlttá. mert az új életre születés, az örök életbe átlépés: ismét új jövő küs öbe.

Oh szeretett haza! oh szeretett egyház! felettetek sűrű felleg látszik tornyosulni, hiszen a kettő sorsa sok tekintetben össze van csatolva. Esdjünk óhajtvá jö v ő t, szép jövőt nekik. Nincs szomorúbb látvány, mint jövőtlen tüneményt szemlélni! Keresztyénség és Krisztus nélkül maga az emberiség is jövőt- len tünemény lenne, igen, mert — mint a kijelentéssel egyező- leg fejezé ki Tertullian. „Isten azt akarja, hogy őt a Krisztus- ban és Krisztus által ismerjék és tiszteljék“ (per eum et in eo se cognosci vult Deus et coli. Apologeticus. XVI. A.). Isten nél- küül pedig jövője sem egyesnek, sem nemzetnek, sem az emberi- ségnek nincs. Vixit (élt), — mint jelzik a pogány sirok a bennök temetettet. Vivit (él) jelzi a keresztyénség a Krisztusban el- szenderültet. Ő a Krisztus a „feltámadás és az élet“, ragaszkod- junk mindnyájan ő hozzá, ő a viágosság a jelenben a jövőhöz!

Szerkesztő.

BELFÖLD.

A magyarhoni egyetemes evangyéliomi gyáminté- zet évi közgyűlése és jelentése 1876/7-ről.

A némethoni G. A.-egylet gyűlése és évi működése rész- letes ismertetésének folytatásában, lássuk a hazai hasonló czélu intézet, az ág. hitv. ev. atyafiak ezen szeme fénye, a gyá- mintézetnek m. é. működéséről szóló jelentését, mely Miskolczon 4° 32 oldalon nyomtatva ép most jelent meg.

Ezen, Zelenka Pál miskolczi lelkész és egyetemes jegyző által nagy gonddal szerkesztett jelentés, mely az évi köz- gyűlés jegyzőkönyvét s a 4 egyházkerületben levő 41 esperes- ségi gyámintézet összesített számadásait s a segélyezett egyhá- zak névsorát foglalja magában, közérdekű ezeket hozza nyilván- nosságra.

A gyámintézet ez évben Dobsinán f. é. október 14-én megtartotta vándorgyűlését, az ottani tekintélyes egyház meg- hívása folytán, s úgy az egyház mint a város értelmes közönsé- gének nagy számban résztvétele mellett.

A közgyűlést megelőzőleg megtartott istenisztelet szó- noka Gratz Mór göllnitzbányai tehetséges, munkás lelkész volt, ki Nehémiás VI. 5. vezérige alapján, a gyámintézet jel- szava gyanánt felállított e főtételből. „Ne legyetek féltékeny, hanem erősítsétek kezeiteket“ kiindulva, meggyőző szépen mu- tatta ki annak hatáskörét, erejét és áldását az egyház érdeké- ben, a haza javára.

A közgyűlést főtiszt. Czékus István superintendens úr, mint e gyámintézet egyházi elnöke nyitotta meg s a Rómá- ban időzött elnöktársa Ivánka Imre úr helyére ez alkalomra választott, Mesko Sámuel polgármester és helyi felügyelő mint helyettesített világi elnökkel együtt, vezette.

Az elnöki megnyitó beszéd „tanuságos visszatekin- téssel emlékezett a némethoni G. A. egylet 34, és a gyáminté- zet 16 éves életének sikeréről. Mindkettő él, fejlődik — ugy- mond — mindkettő csekély sereggel indult az áldásos küzde- lem nehéz útjára. Egyszerű kezdet, csekély erővel, de Istenben vetett törhetlen bizalommal fogott hozzá mindkettő: s mind nagyobb tért hódít, mind nagyobb kört képez, mind nagyobb eredményt tüntet fel a szeretet áldozatok nyeresé mint azok adásában. A G. A. egylet 13 millió márkát osztott ki 34 év alatt, 800 ezer márka felett rendelkezett az elmúlt évben, — a gyámintézet pedig 196 ezer forintot gyűjtött 16 év alatt s 11,155 frtot vett be az elmúlt évben. Istené itt is a dicsőség, ki a samarinatus cselekedetének ily módon gyakorlásánál, a számos ellenekkel való küzdelemben, diadalra segített mind- eddig. Ezen dicséretes kezdet azonban, s épen mert csak az, erélyesen tevékeny, ügybuzgó folytatást elvár, megkövetel. Sza- porodik a szegénység, mind nehezebb az egyházas életben is az anyagi megélhetés: ösztönzés, ébresztés, felsegítő szeretetre s ennek adományaival lelkesítésre nagy a szükség itt is. De nagy az erő is, melynek e téren tömörítése, egyetértő sze- retettel lelkesítése, épen a gyámintézeti tényezőknél vált nemes feladatává, kik is apostoli buzgalommal vessék az ekére kezei- ket s hívják a kegyelem istenének segedelmét Dáviddal szól- ván: Áldjad én lelkem az Urat, mert ő irgalmas és kegyelmes volt én hozzám!“

Igy szólott az elnök, a gyámintézet egyik alapítója, s azóta lelkes vezére, a gyámintézet jelen volt munkásaihoz. Meg is kapta erre a méltó választ, midőn „a közgyűlés a megnyitó be-“

szédnek mély behatása alatt, úgy jelen, mint távol levő elnökeket osztatlan bizalma, ragaszkodó tisztelete csilhatlan jelétül a hála, éljenben kitörő érzelmeivel áldólag üdvözli s nekik az egyház közjavára e téren is irányzott működésükhez továbbra is Isten, hosszu, tevékeny életben nyilatkozhatott kegyelmét kérve kívánja.

Ezután a jelentéseknek egy hosszu sora következett.

Sztehlo András, 12 év óta ügynök, jelenti, hogy a némethoni G. A. egylet újabban 11,343 frt segélyt küldött 70 egyháznak.

Ft. Czékus szuperintendens elnök részletes jelentést tesz a G. A. egylet főgyűléséről, melyen gyámintézetünket képvisel.

Sárkány Sámuel főesperes mint a bányakerületi gyámintézet elnöke jelenti, hogy ő újra, elnöktársnak pedig Veres Pál országgyűlési képviselő választatott meg. Az egyházak 83 és a lelkek 87 száztólja 2195 frtot adott ez évben; melyből egy egyházra átlag 11 frt 80 kr, egy lélekre átlag $\frac{7}{10}$ -ed kr. esik.

Nagyobb adománynyal járultak: Budapesti m. n. egyház 431 frt, budapesti nőegylet 171 frt, Besztercebánya 40 frt, M.-Berény 29, Buda 30, M.-Berény tót 25, Csaba 25, Szarvas 24, Orosháza 21, Szeghegy 21, Selmecz 21, Pilis 20, Cservenka 20 frttal. Fabiny Theophilné, Sembery István, Dessewffy Ottó 10—10 frt, báró Podmanitzky János, báró Radvánszky Antal, Veres Pál, Szontagh Pál 5—5 frttal stb. Kiemelte a nógrádi lelkészeket, kik 26 frtot gyűjtöttek körükben, Frenyo Gyula sz.-péteri lelkészt, kinek lakodalmán 22 frt. gyűjtetett e célra.

Baltik Frigyes, mint a dunáninnyi gyámintézet elnöke jelenti, hogy Pozsonyban tartott évi gyűlésen ő újra, s társelnöknek Mozzóty Lajos lettek megválasztva. Az egyházak 67, a lelkek 70 száztólja adott összesen 1348 frtot, melyből egy egyházra átlag 20 frt, egy lélekre átlag $1\frac{2}{10}$ -ed kr esik. Nagy eredményt mutat fel most is a pozsonyi gyámintézet 756, N.-Szombat 66, pozsonyi lyceum 47, A. Kubin, Gálos, Somorja, Szenitz 20—20 frttal. A nem adakozott egyházak és lelkek számát növelte most is, mint eddig még mindig, a nyit-
rai esperesség, melyben a 24 egyház közül most is csak kettő, az 50 ezer lélek közül most csak 1259 lélek adakozott.

Gyurátz Ferencz elnök a dunántúli gyámintézet részéről jelenti, hogy az elmúlt évinél 364 frttal több, összesen 2530 frt gyűjtetett. Jó példával járnak elől: Sopron 295, N.-Győr 207, pápai nőegylet 188, soproni nőegylet 164, Kőszeg 148, Dömölk 45, Pápa 39, Pinkafő 36, Kukmér 30, Kőrmend 35 frtot adtak. Kiemeli: báró Prónay Dezső kerületi felügyelőt, ki most is 108 frt, Hoffmann Ágostont ki 100, Hornyánszky Ágostont, ki 10 frtot és Fördös Dezsőt, ki 21 frtot gyűjtve adott e célra. Az egyházak 68, a lelkek 72 száztólja adakozott. Ezek közül egy egyházra jut átlag 23 frt 21 kr, egy lélekre átlag $1\frac{8}{10}$ kr adomány. A kerületi gyűlésen indítványozta és kivitte, hogy az eddig az egyházak közt kiosztott államsegély 2000 frt, ezután 5 év alatt történt visszafizetés mellett $2\frac{0}{10}$ -lékra kölcsön adatik.

Sztehlo János elnök, a tiszai gyámintézet működésének eredményét ezekben mutatja be: Az egyházak 92 és a lelkek 95 száztólja 2269 frtot adott, mely összegből egy egyházra átlag 18 frt 75 kr, egy lélekre átlag $1\frac{7}{10}$ kr. adomány esik. Nagyobb adománynyal járultak: Nyiregyháza 179 frt, Kassa 154, Késmárk 132, Rozsnyó 115, Igló 125, Eperjes 89, Miskolc 61, Lőcse 49, Dobsina 43, S.-Gömör 43, Leibitz 38, K.-Szeben 33, Béla 24, Váralja 20 frttal. Prónay József, Lichtenstein József Miskolczon, May Adolf, Jäger Józsefné, a takarékpénztár és a város Nyiregyházán, Pfanschmidt Prion Lőcsén 5—5 frttal. A középtanodák közül: Eperjes 26, Késmárk 20, Igló 40, R.-Szombat 10 frttal.

Az elnöki jelentésből kiemeltetik: néhai Királyföldi Péter pápai lakos vagyona egy részét végrendeletileg a soproni tanodának és a gyámintézetnek hagyományozta. A hagyatéki egyezség szerint a gyámintézet 3—4000 frtot fog kapni. Dianiska Endre batiszfalvai lelkész a württembergi főegylet gyűlésén, meghívás folytán, előadást tartott, melyben hazánk prot. egyházainak küzdelmét élénk színekben ecsetelés ennek örvendetes azon következménye lön, hogy a főegylet Batiszfalvának 200, tanítóképezdészeknek 581, Burótz 300, Császtó 200, Eperjes 759, Filitz 100, Gerlach 150, Eszék 300, Kácsfalva 100, L.-Sz.-Miklós 100, Ujvidék 20, Orsova 50, Budapesti német ref. 400, Puthó 238, Rózsahegy 100, theologusok 800, s egyes szegény lelkészeknek 739 márkát, összesen 5137 márkát adományozott.

—1—

(Vége következik.)

KÖNYVISMERTETÉS.

Lelkipásztorkodástan.

Irta néhai Fairbairn Patrick, hittudor, a glasgowi szabad egyházi kollégium igazgatója. Edinburgh. 1875.

(Pastoral Theology, a treatise on the office and duties of the Christian Pastor, by the late Patrick Fairbairn D. D. Principal of the Free Church College, Glasgow. Edinburgh. T. and T. Clark. 1875.)

A „Prot. Egyh. s Isk. Lapok“ mult évi egyik számában olvastam azon adatot, hogy a reformáció óta Fejes egyházi beszédei második kötetének megjelentéig 451 író működött a magyar nyelvű egyházi beszéd-írás terén. Mi engem illet, én ez elremitő szaporaságnak örvideni egyáltalában nem tudok. Tisztelni tudom igenis a korábbi évtizedek ama jeleseit, kik e téren még jóformán úttörők voltak, kik ennél fogva hasznos szolgálatokat is tettek úgy egyházi, mint irodalmi szempontból, de ma már a hézag nemcsak pótolva van, sőt több is van téve, mint szükséges volna, ma már nem tudok többé örvidni, ha új és új nevekkal találkozom e téren. Isten mentsen, hogy mindenkit, ki föllép, el akarnék itélni. Sokan nyújtanak ma is újat és szépet, de másod-, vagy harmadrangu egyházi beszédek is jelennek meg gomba módra. Ez a protestáns külföldön nincsen úgy, ott az egyházi beszéd-írók számaránya sokkal, de sokkal kisebb, mint nálunk. És ez helyesen is van úgy, mert azt is eredményezi, hogy a lelkészek könyvtára is kevésbé van egyházi-beszédtárakkal megtömve, mint nálunk. Merem ugyanis azt a véleményt koczkaztatni, hogy egyáltalában nem prognosztikon az lelkész tudományszomjára s működése sikerére, ha még annyi beszédtárt megszerez is könyvtára számára, s hogy a külföld egy-egy buzgó lelkésze csak sajnálkozva mosolyogna a szép gyűjtemény felett; de igenis legyen meg nála több kiválóbb jelenség több példánymű, tanulmányozza ezeket, s tőlük eszméket vonva el, készítse saját beszédeit, a többire kiadandott pénzén pedig vegyen theologiai műveket, s ezzel va-

lóban használ magának s az ügynek, melynek szolgálatába lépett. Bár így fognák fel a dolgot, mind a felesleges egyházi beszédek kiadói, mind megvevői! Pium desideriumnak tartom én azon szintén említett lapban felhozott véleményt is, hogy e sok prédikáció fogja valaha nálunk a szoroson vett theologiai irodalmat is megalapítani. Tamás lehet ebben mindenki, ki a prédikáció-irodalom 451, s most már bizonyosan több, képviselőjének roppant csoportját szembe állítja a többi összes theologiai ágak művelőivel. Hol van itt helyes számarány, s ha ezt eddig nem értük el s meg sem is közelítettük, hol a biztosíték a jövőre nézve, hogy e balarány valaha meg fog szünni?

Egyet elvárhatnánk azonban, nevezetesen, hogy e nagy egyházi beszéd-irodalom jótékonyan visszahat a gyakorlati theologiai ágak művelésére, péld. a homilétikára, de fájdalom, ez sincsen úgy. Ez, az illető irodalommal szoros összeköttetésben álló theologiai ág is teljesen el van nálunk hanyagolva, mert alig képviseli néhány mű. Azon sok író közt akadhatna néhány egyén, ki e szaknak egyik, vagy másik ágát szoros tanulmányozás alá venné s tanulmányai eredményét közlené a magyar prot. egyházzal s műve bizonyára hézagot pótlana. És ha tekintetbe vesszük sajátlagos körülményeinket, a magyar jellemet, lelki tehetségeket, nálunk a theologiai ágak közül épen a gyakorlatinak, — s azt hiszem, a történelminek — volna jövője. A többiben lehetnének mások tanítványai, de itt idővel tudnánk újat is szolgáltatni s független irodalmat teremteni.

Míg ez így lesz — adja Isten, hogy mielőbb így legyen, — tanuljunk szorgalommal mindenik szakból a jót, mit a külföld nyújt; igyekezzünk megismerkedni a jelesebb egyházi írókkal; sajátítsuk el tőlük mindazt, mi a mi viszonyaink közt is használható s értékesítsük mindazt, mi azokból saját nemzeti jellegünk feladása nélkül érvényesíthető. Csakis ily irányban és arányban ajánlható nézetem szerint legtöbb mű, mit a művelt külföld jelesei irtak.

E szempontok vezérlenek engem, midőn Fairbairn lelkipásztorkodástanát szándékozom Lapunk olvasóival megismertetni, mely mű felől meg vagyok győződve, hogy sok jelest és kiválót ad, de olyat is, mi a mi viszonyaink között nem lenne alkalmazható, kivihető. Azt sem vitatom, hogy a szoros tudományos bírálat nem találna e műben gáncsolni valót, de épen itt minden a felfogástól függ. Sokan meg akarják e tudományágtól a tudomány nevét is tagadni; ingadozik a vélemény a fölött is, hogy mi voltaképen a pastoralis theologia, melynek fogalmát némelyek nagyon szűkre vonják össze, mások ismét nagyon is kiterjesztik. Hagenbach encyklopaediájában hivatkozik arra, hogy már Harms (1830—31.) megkülönböztette lelkészben a szónokot és papot (liturgust) a lelkipásztortól s így csak az a pastoralis theologia tárgya, mi lelkészre, mint lelkipásztorra tartozik. Ha ez így van, s pedig kétségtelenül ez a helyes vélemény, akkor vannak Fairbairn művének oly részei, melyek illetéktelenül foglalnak a könyvben helyet; ilyen péld. a negyedik és ötödik rész teljesen homilétikai tartalmával s részben a hatodik és hetedik fejezet is. De ezt könnyen megbocsáthatjuk szerzőnknek, ha, mint mondtuk, oly zavar van e tudományág fogalmára nézve mai napon is.

Fairbairn egyesíti műveiben a német tudományosságot a skót orthodoxiával. Egyiket tanulta, ismeri és méltányolja, a másikat szereti, érzi és ápolja. Jelen művében feltűnő az a vallásos kedély, mely annak majd minden során átvonul, többi szorosabban tudományos, műveiben látszik az idegen szellem

vallata, mely az ő vallásos lelkületében saját nézeteivel összeforrva, oly szép egésznek tud alkotni. E művében is csodáljuk a roppant olvasottságot — az igaz, hogy itt legnagyobb részben csak az angol irodalomból, — melyet művébe szépen beosztott folytonos idézetei mutatnak. Sok más író lelkületével, gondolkodás módjával is megismerkedik e mű olvasta közben az emher, minek ismét megvannak a maga hasznai. Fairbairn e műve szerző halála után lett kiadva s valószínűleg magán viseli az ily módon kiadott művek fogyatkozásait. Ugy látszik, szerző eredetileg jelen alakjában írta művét, bár ismételve előadta azt tantermében felolvasások alakjában. A szerző egyik barátjától életrajzi vázlat van a mű elébe írva, melyből mi is azonnal közlünk néhány pontot, elébb még csak annyit említvén föl, hogy a XXXV—351. lapra terjedő diszes kiállítású művet a mi derék edinburghi barátunk, Clark Tamás adta ki.

Fairbairn Patrick szül. 1805. jan. 28. Berwik megye egy kis falujában, tiszteletreméltó farmer családból. Az edinburghi egyetemen végezvén tanulmányait, 1830-ban választott el lelkészül, egyik legmagasabban fekvő kis Orkney-szigetre. Jótékony befolyást gyakorolván a nép erkölcsi javulására, hat évet töltött itt a héber és német nyelvek tanulmányozása közben, mely hat év után Glasgowba s három év múlva újra vidéki állomásra hivatott lelkészül. Ez idő alatt több német művet fordított angolra. 1843-ban az „elválás“ alkalmával habozás nélkül csatlakozott a szabad egyházhoz. 1845-ben adta ki a „Szentírás typológiája“ című művét, melylyel magának az angolnyelvű theol. irodalomban maradandó nevet biztosított. 1846-ban adta ki Hengstenberg zsoldárok feletti magyarázatát angol fordításban. Majd újra fordítás, eredeti művek, értekezések jelentek meg tőle. 1852 őszén a szabad egyház aberdeeni theol. kollégiomába állítottatott be segédtanári s következő évben rendes tanári minőségben. Négy évig működött itt teljes elismeréssel találkozáva s ez idő alatt tisztelt meg a glasgowi egyetem a hittudori czimmel. 1856-ban, a mint a glasgowi szabad egyházi theol. kollégiom megalapult, az egyetemes gyűlés Fairbairnt jelöltte ki oda első tanáru s következő évben ugyanott az igazgatói hivatalra emeltetett. Ez évben, tanári s igazgatói súlyos elfoglaltatás közepett új munkák jelennek meg tőle. 1864-ben a szabad egyháztól a lehető legnagyobb megtiszteltetés éri, melyet ez egyház adhat nevezet. az egyetemes gyűlés moderátorául választatik meg. Nagy érdemeket szerez, mint az „Imperial Bible Dictionary“ szerkesztője. Működött, mint az ótestamentomi angol fordítást átnéző bizottság tagja is. 1874-ben adta ki a „Pásztori levelek magyarázatát“, mely egyike legjobb műveinek. 1874-ben, aug. 6-án késő este halt meg, teljesen váratlanul, minden nagyobb küzdelem nélkül s aug. 13-án temettetett el Edinburghban a Grange temetőbe, mely oly sok kiváló egyházi egyén hamvainak adott már nyugvó helyet. Nem messze Chalmers Tamás, Cunningham Vilmos és Guthrie Tamás (mind megannyi oszlopférjai a skót szabad egyháznak,) sírjaitól nyugszanak Fairbairn igazgató holttesteméi. Halálát megdöbbenéssel fogadták minden felekezeti tiszteletűi innen és túl az óceánon.

Ismertetésünk alatti mű kilencz fejezetre oszlik, lássuk most már ezeket részletesebben egyenként.

I. Fejezet. Bevezetés; a lelkipásztori hivatalnak az egyházhoz való viszonya; az egyik feletti helyes nézetek közti összeköttetés s a másiknak helyes méltánylása.

E bevezető fejezet bevezetésében azt fejtegeti Fairbairn, hogy a keresztyén lelkész hivatala egy keresztyén társaság, vagy közösség felvételén alapul. E társaságokat rokonság köti össze, közös felelősségek, közös érdekek fűzik őket egybe.

A fejezet első szakasza az egyházzal való szentirási nézetet tárgyalja, tekintettel a keresztyén lelkész természetére és hivatására. Adja az egyház fogalmát, magyarázza a látható és láthatalan egyház közti különbséget s feltünteti már a bevezető lapokon is azt a magas állást, melyet lelkész az egyházban elfoglal.

A második szakasz az egyházzal való azon nézeteket tárgyalja, melyek a lelkészi hivatal felforgatására irányozvák. Ilyen a quackerek nézete, melyet itt aztán ismertet és egyszersmind czáfol a szerző, valamint a plymouthisták nézeteit is, kik minden egyházi szervezetet elvetnek s főleg a rendszeresen képzett és fizetett lelkészi rend ellen vannak annyira, hogy ennek létezésében látják csaknem mindezen romlást, mely idővel a ker. egyházba becsúszott. (Folytatása jó.)

C s i k y Lajos.

K Ü L F Ö L D.

Osztrák református zsinat*)

(Ülés november 19-kén 1877. Elnök Benes superintendens Morva-Szláviából.)

Tárgy: Fegyelmi rendszabályzat.

Elnök felkéri Szalatnay szénior, mint az alkotmányozó bizottság előadóját, a fegyelmi rendszabályzat feletti előterjesztésre. Az alkotmányozó bizottság tanácskozmányaiból egy többségi és kisebbségi indítvány forogván fenn, előadó az elsőt terjeszti elő s az alkotmányozó bizottság többségének részletes és írásba foglalt véleményét felolvasa, az indítványt pedig egy hosszabb, terjedelmesebb előadásban indokokkal támogatja. Az indítvány így hangzik: „Határozza el az egyetemes zsinat, miszerint az egyleti zsinat magas cs. és k. evang. főegyháztanácsától, a fegyelmi rendszabályzat ügyében előterjesztett tervezet a reform. egyházaknak megküldessék, hogy így ezek ide vonatkozó kívánásaikat nyilváníthassák, a prezbitéri, széniori és szuperintendenciális gyűléseken tárgyalhassák s az eredményeket a legközelebbi egyetemes zsinathoz beterjesztessék.“ Az ügy fontossága érdekében előadó indítványozza a névszerinti határozást a többségi és kisebbségi indítvány felett.

Wattenwyl Brunner, a választmányi kisebbség érdekében tesz előterjesztést. Az egyházi főtanács egy fegyelmi rendszabályzatot tart szükségesnek a hivatali tiszt ez ágának gyakorlására s a zsinat véleményét kívánja hallani. Erre nézve nincs ok a nagy elvkérdések felett nyilatkozni. A fegyelmi rendszabálynak tárgyalása illetőleg bírálata által semmi praesudicium nem támasztatik s nem idéztetik elő méltóságunk kisebbsítése. Térjünk egyenesen és egyszerűen a dologra, a prezbitéri, széniori stb. ügyek mellőzésével. Pusztán az egyház képviselőinek véleménye forog fenn. Ő a névszerinti határozatnak ellene van,

*) E zsinat megnyitását 1-ső 2-ik üléséről volt tudósítás. Lapunk múlt évi folyama 48-ik számában; a fontosabb szervezési működés bővebb ismertetését közölni szükségesnek véljük, tekintettel a mi nemzeti zsinatunkhoz való készülésre. Szerk.

nem akarván a dologba bevonni a pártküzdelmet s zavarni a jó egyetértést.

Elnök ajánlatára a gyűlés mindkét indítványnak megvitatás alá bocsátását határozza.

Buschbeck szuperintendens és dr. Wilkens bécsi lelkész a kisebbségi indítvány érdekében emelnek szót. Utóbbi szerint az egyetemes zsinat a jogzerű hely a tanácskozássra; ettől kell várni a belátást ezen kérdést illetőleg, hogy aztán a tárgyat valóban megfontolni s véleményezni lehessen. Törekedjék a zsinat arra, hogy a reform. elv a fegyelmi szabályzatban kifejezést találjon. Szóló szerint az ügy kevésbé alkalmas a prezbitériumokban való tanácskozássra, mivel az csak egy harmad részben theologiai, két harmad részben jogi és kánoni.

Kubes, úgy véli, hogy az ügy tárgyalására, a prezbitérium hivatásánál fogva jogosítva van.

Nespor szénior megjegyzi: Krisztus egyházának három ismérve van: Isten tiszta igéje, tiszta sákramentum s egyházfegyelem; a hol egy jelleg is hiányzik ott nincs Krisztus egyháza a mely e nélkül létezik barmi lehet, de egyház nem. Fegyelem nélkül nem élhetünk; ha nem akarjuk, hogy gyülekezeteink tönkre jussanak, kell hogy egyházfegyelmi legyen, de olyan mely Isten igéjén alapszik, mely az Úr törvényéből folyik. Az egyháztanács előterjesztése oly zár, mely akadályozza az igazi református egyházalkotmány nyerését.

Janata és Pawlicek megjegyzései után Buschbeck szuperintendens szól; említi, hogy 1859 ben a gyülekezetek megkérdeztettek, mert a szervezet nem volt még bevégezve

A prezbitériumok, széniorátusok és szuperintendenciák általi szervezet csúcspontja az egyetemes zsinat és főegyháztanács. Mit tegyen a fő egyháztanács a gyülekezetek 120 véleményével, melyek eltérnek egymástól. Mi a fegyelmi rendszabály által az egyház fegyelmet akartuk előkészíteni. A tervezet cseh nyelven lett volna előterjesztendő — ebben áll a fő egyháztanács tévedése. Ajánlja a komoly megfontolást.

Dr. Böhl: A fegyelmi szabályrendelet fő hihája a hiányosság, a mennyiben az nem nyújt kellő tért a gyülekezeteknek az egyházi fegyelem gyakorlásában. A fegyelmi szabályzatnak a fegyelemből kell kiindulnia s arra törekednie. Egy más fegyelem az, melyet Isten lelke gyakorol a hirdetett íge által. E fegyelemre helyez szót minden súlyt. Kisebbségekben a fegyelmet háznál is gyakorolhatni. Ha azonban erős vétség forog fenn, akkor a külhatósági fenytéket is használhatni, ha ugyan a belső fegyelem nem segíthet. A belső fegyelmet illetőleg, az egyházi könyvek érdekében működő bizottság egy direktóriumot szándékozik kiadni. A belső fegyelem örökdíjké, hogy a gyülekezetekben a jó egyetértés fentartassék; a külső fegyelem a fegyelmi szabályzat és a fő egyháztanács dolga. Pártolja a többségi indítványt.

Szalatnay szénior mint előadó szól még a többségi indítvány mellett; szavazás törtévé, a többségi indítvány 19 szavattal 4 ellenében eljön fogadva.

Elnök ezután felolvassa az ágost. hitv. egyetemes zsinat két beterjesztvényét; az egyik felhívást foglal magában az iránt hogy mindkét zsinat a közös ügyekben közös tanácskozmányt alkosson; a másik szerint közöltetik, hogy az ág. hitv. zsinat egy kilencz tagból álló választmányt nevezett ki azon alaptételek megvizsgálására, melyek szerint a jubileum alap intéztessek. Közös érdek s vegyes bizottság kérdése forogván fenn, Janata és

Nespor indítványára ez iratok mielőbbi jelentéstétel végett az alkotmányozó bizottsághoz áttétették. (folytatása jő)

E r d ő s József.

A cseh és morva evangéliumi hívek mint lettek nagyobbára helvét hitüekké.

Az Ev. Prot. Lap 36-ik számában a „Levél Csehország-ból” eszembe juttatta azon kellemes napokat, melyeket több ízben a cseh és morva lelkészi körökben töltöttem s egyszersmind megemlékeztem azon őszinte érdekeltségről, melylyel az egész cseh nyelvű, de legiukabb a morva h. h. egyház a magyar református egyház iránt viselte ik. Nem egy pappal találkoztam, ki magyarul szólított meg, mindnyájan tudakozódtak a debreczeni egyház állásáról. A cseh és morva egyházban él még az a tudat, hogy lételet, lelki ébredését, az egyház Urának kegyelmes gondviselése útján, magyar papok áldozatkészségének köszönheti. A ma létező cseh- morva h. h. egyház jogosan tekinthető a magyar h. h. anyaegyház leányaként. De úgy látszik mintha az anya már-már elfelejtette légyen leányát. Egy kis történeti visszaemlékezés arra, hogy a cseh és morva evangélikusok mint lettek helvét hitüekké nem lesz épen felesleges, sőt remélem, hogy a közlendő adatok következtében a rokoni viszonynak tudata, mely közöttünk létezik, szilárdulni fog.

A hívők sorakoztak, a gyülekezetek szervezkedtek, de nem voltak, kik a nyáját legeltessék. 1782. jan. 16-kán kelt rendelet megengedte ugyan, hogy Magyarországból választathatók prédikátorok, de nem találkoztak, kik a meghívásokat elfogadták volna; márczius végéig egyetlen egy á h. tót Lacny András Trencsénből érkezett a lipitai gyülekezetbe. Az ágostai hitüek nem szorultak meg annyira, mint a helvét hitet követő gyülekezetek; még amazok testvéreikhez a tótokhoz fordulhattak, ezek nem is tudtak oly lelkészeket meghívni, kik nekik anyanyelvükön prédikálhatták volna az evangéliumot. Porosz-Sziléziából nem szabadott senkinek sem átjönnie és a lengyel egyház is szűkölködött lelkészek nélkül. Német tartományokból még kevésbé remélhetek segílyt — nem tehettek így egyebet, minthogy azon néphez fordultak, mely ugyanazon uralkodó kormánya alatt állott s már a reformáció századában nagyobb részt a helvét hitet vallotta — a magyarokhoz.

De itt is felette meg voltak akadva. A magyarok nem voltak a szlávok barátai; ehhez járult még a politikai és vallási szabadság, az alkotmányosság, Magyarországbán, míg amott egy kevésbé korlátolt kényuralom alatt nyögtek, s az evangéliumi vallás csak kegyelemből türetett; itt pedig majdnem egyenjogusultak voltak a felekezetek; végre a szláv és magyar nyelvek teljes különbfélesége is akadályozta a közlekedést. Halljuk mit szól a mérvadó prédikátorok egyike, Tardy Mózes Libic lelkésze s Podebrád kerület széniora, egy 1836-ban tartott egyházi beszédében, azon nyomoruságokról, melyekbe estek Magyarországból lett érkeztök után. „Egyik nehézség, úgymond, mely nem kevés erőködést és fáradságot okozott, az volt, hogy olyan országból jöttünk hozzátok, mely sem nyelvben, sem szokásban, sem jogaival a tiétekkel nem egyez. Még csak itt kellett elsajátítanom azon nép nyelvét, melynek az evangéliumot hirdessem — s mindenek előtt a szokásokhoz, a nép jogaihoz kellett alkalmazkodnom. A ki nem tapasztalta, nem is hiheti, de ti legkevésbé tudhatjátok, mily nagy fáradságba került nekünk egy prédikációt készíteni oly nyelven, melyet nem tudtunk. Valóban ritkán történt, hogy tizenegy óra előtt nyugodni mehettem volna; ma-

gyarul gondolkodni, s csehül írni ez nem kevés munkámba került, részben azért, mért minden segítség nélkül voltam s nem volt oly könyvem, mely tanácsosal szolgálhatott volna; s másrészt azért mert a magyar nyelv a csehhez semmiképen nem rokon. De nemcsak az által szenvedtem rövidséget, hogy a nyelvet nem birtam, hanem az által is, hogy mi eddigelé szabadságban éltünk, úgy szólván, minden törvény nélkül.”

Természetes, hogy a csehek mindezeket tudták s meggondolták — de mit tehettek egyebet? Istenben bízva meghívták a magyar prédikátorokat: és ők nem szégyenültek meg.

A magyarok elfogadták a meghívást, elhagyták hazájokat, családjokat s mentek az idegen országba, idegen nép közé, új ugart szántandók. Áldozatkészség s önmegettagadás lelkével telve nem tartották az említett akadályokat, melyeket ők is jól ismeretek, el nem háríttathatóknak, hanem olyanoknak, melyek a valódi keresztyén lélek elől eltűnnek, melyek csak annyiban akadályok a mennyiben test szülte őket mely a léleknek ellentáll, de melyeket a lélek nem ismer, mert a Krisztusban mindnyájan egy atyának gyermekei vagyunk, bármely országból vagy népből vettük légyen származásunkat a nap alatt. A magyarok a váratlan feladatot szent kötelességkép fogadták, mert tudták, hogy Krisztus szava, melyet az apostoloknak mondott, elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket, örök érvényű. Istennek lelke, úgymond Tardy Herrmann a fentemlitettnek unokája s Bécsben h. h. főegyháztanácsos, a magyarok által vitte véghez gyülekezeteink újjászületésének munkáját; hálaadással fogunk erről megemlékezni mindenha s dicső példájokat követnünk kell. Az áldozatkész és buzgó magyar prédikátorok emléke, kiket Isten küldött a türelmi (tolerantiale) — gyülekezetek legelső rendezőiül és sáfárjaiul, kik a nappal hevét és terhét türve viselték a nyáj mellett, kik egyedül attól várták jutalmukat, ki az igaz bíró felejtethlen és áldott leszen népünkben.

A kormány is felszólította a magyar udvari irodát, hogy gondoskodjék, ha csak lehet, miszerint Magyarországból evangéliumi prédikátorok menjenek a csehek közé. De az első magánember ki fáradozott a miatt, hogy helvét hitvallásu alattvalói lelkipásztorokkal elláttatnának Kinsky Filep gróf volt. Barátságos levélben megkereste Szalay Sámuel püspököt 1782-ben, hogy küldene Reichenburg uradalmára egy lelkészt, kinek saját pénztárából 100 forintot segélykép fog fizetni. A szuperintendenzia el is küldte Kovács Ferenczet, ki a kronnai gyülekezet papja lett; vele együtt elment Vicene Mihály is, ki később ugyancsak Kinsky birtokán Suratovch lelkésze lön. Őket követte Jessenius Jóél, mint chvalesitici pap. Ezek után 1783-ban mentek:

Csúder Imre, Gál István, Bacsa Mátyás, Szalay József, Végh János, Kovács András, Molnár Péter, Szeremley István, Turóczy János, Baka László, Breznay János, Szeremley Sámuel, Ákos András, Berety István, Szalay János, Kazay János, Tardy Mózes, Galambosy Sámuel, Kis Bénéjám, Toronyai Miklós, Márton Dániel, Orosz Sámuel, Szegő András, Szücs Sámuel, Rymany István, Kaposy Sámuel, Szalatnay János, Csomor János, Csikor Péter, Törös István.

Szalatnay János a következőket jegyzé fel magáról, s még két társáról: Mielőtt útra keltünk volna, nagy számú öregebb tanulók és mesterek gyűltek össze velünk egy teremben, s ott búcsút vevén tőlünk, sikert és áldást kívántak lelkészi hivattásunkra. Megindító volt és szívreható, úgy hogy szemeim könybe lábbadtak, s megnedvesíték orcáimat s igen elszomorodtam midőn meggondolám, hogy most a kedves iskolatárs-

kat az én szeretett hazámat, barátaimat s kedves édes anyámat, egy özvegyet kinek egyetlen fia én valék, el kelle hagynom. De Istennek kegyelmével meggyőztem mindeneket, s nem sokára ismét jó kedvem volt. Miután Miskolczott felszentelttünk, s a gyülekezetek elválasztottak bennünket, Kronnára utaztunk s itt maradtunk, míg az eklézsiák meghívásai elérkezének. 1784-ben mentek még: Fazekas György, Bary Mihály, Bodnár János, Gál Mihály.

Ezek voltak a türelmi gyülekezetek első magyar prédikátorai — összesen 37-en. Kettőről közöttök biztossággal mondható, hogy a szláv nyelvet már beszélték — a többi kétség kívül tiszta magyar volt, kiknek a nyelvet még elébb tanulniok kellett. Utánok következtek, de már nem mint alapítók, hanem mint utódok a lelkészi hivatalban: Miklós János, Szántay János, Soltész István, Ivány István, Barangai Albert, Lenkey László, Pál Ferencz, Forgách András, Kövér Márton, Kovács Tamás. A legelső ki a Morvák közé ment Blasek Mihály volt, tót származású, de Debreczenben és Hollandiában tanult. Szláv eredetű volt talán — neve után — Slachta Pál. A többi tiszta magyar: Breznay István, Elek Márton, Vásárhelyi István, Szentmártoni Pál, Szalay Sámuel, Balla István, Nagy György, Inczedy János, Kun Sándor, Kálnay István, Fábry János, Vámosy Mihály, Mészáros Péter és mások.

Bővebben található ezen adatok a Janata, Sulert és Tardy által 1864-ben Prágában kiadott „Pamatka-ban“ (emlékkönyv) az 1863-dik jubiláris évre: a 157—167 lapokon.

Látjuk ezekből egyrészt azt, hogy szorosabb, bensőbb viszony köt minket a cseh prot. egyházhoz, mintsem attól valaha is rokonszenvünket megvonhatnók; de másrészt világos az is, hogy a magyar egyház is ösmerte a missiót.)*

Venetianer Sándor
ref. s. lelkész.

K Ü L Ö N F É L É K .

— N é v k ö n y v az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház számára 1878. XXI-dik évfolyam. Kolozsvártt, 1877. 8r. 153 l. ára 50 kr. Elül folytatatik „a szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegye története“ s ebből Szilágy-Somlyóé, 1—45 lapon, Nagy László sz.-somlyói ref. pap által. Az enyedi theologusok száma volt 47. A táblázat szerint van anya egyház 548, leány egyház 502, lélekszám a 19 egyházmegyében 331,601; lelkészi állomás 563, betöltve 498; tanulók száma 32,135; tanítói állomás betöltve 585, betöltetlen 55; növekedés lélek számban a mult évhez képest 1884. Érdekes volna tudni hány állami vagy községi és hány felekezeti iskola van ez egyházkerületben? hírszerint nagyon pusztulnak ott felekezeti iskoláink. Valamely államrész nagy s romboló alakulás folytán idegen kezekbe is mehet... csak a felekezet iskolája a biztos a nemzet részére. A névkönyv czélszerű alaku, könnyen kezelhető, kár hogy befűzése oly tartatlan, hogy kézbe vétel után azonnal szét hull.

— M a k ó. Pár év lefolyása alatt Makó sokat haladt, felállított 4 osztályu gimnáziumot 4 (jól fizetett) rendes. és 4 segédtanárral, a tanulók létszáma haladja a 100-at. Felállított 2 új népiskolát, ez évben nyitja meg a 3-dikat; 1876. nov. 5. tette

*) Az evangyéliomi lélek egybekapcsolhatja a sziveket nemzetiségi különbség nélkül. A missió terén akkor s ezelőtt volt valami parányi, a miről szólhatni lehetett. Elszalasztottuk a hatás és működés szép alkalmát, erősebb testvérek, a skótok léptek a tevésben meglankadtak nyomába.

Szerk.

le alapkövét új templomának. a sok költség mind a hivek adakozásából kerül elő, a falak már 5 öl magasak; a lelkészek az új házassulandókat vallásos oktatásban részesítik, mely intézkedés oda czéloz, hogy valódi vasárnapi iskola nőjön ki ebből.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y .

Nagybecsű vallásos olvasmányok

König R. lelkésznél Budapesten (Váci-ut 34. sz.)

kaphatók:

- 1 **Bibliai kézikönyv**, kalaúzúl a szentírás tanulmányozásához. Készítette Dr. Angus József, az „ázsiai királyi társaság“ tagja. Lelkészek és theológiát tanulók számára. Magyar fordításban 46 iv, diszes földabroszszal. Vászomban kötve 3 frt 80 kr.
2. **Bibliai földrajz** (képekkel). Palesztina földabroszával. 23 1/4 iv 70 kr.
finom kötésben 90 kr.
3. **Bibliai régiségek** (képekkel). Palesztina földabroszával 23 iv 70 kr.
finom kötésben 90 kr.
4. **Hajnalpir**, első vallásos oktatás kis gyermekek számára (képekkel), egész vászonban 70 kr.
5. **Napfelkölte**. 39 ó-testamentomi történet jó gyermekek számára, egész vászonban 70 kr.

☞ Megrendelésre utánvétellel is megküldetnek postán. ☜

6—2

Protestáns olvasmányok.

☞ Kaphatók Telegdi K. Lajos és ifj. Csáthy Károly könyvtárosoknál Debreczenben. ☜

1. **A protestántizmus és katolicismus**. Irta Laveleye Emil, Magyarra fordította Derczenyi M. Sándor. 8r. 36 l. ára 30 kr.
2. **Tájékozó pontok a theologia terén**, a magyar protestáns modernizmus és haladó orthodoxia szembesítése, írta Balogh Ferencz, 8r. 27 l. ára 25 kr.
3. **A skót szabadegyház ismertetése**, egyháztanulmány, írta Csiky Lajos, 8r. 55 l. ára 35 kr.
4. **Némely korszerű kérdések szellőztetése** a magyar református egyház kebelében, írta Menyhárt János hittanár, 8r. 47 l. ára 30 kr.
5. **A vasárnap és a munkás osztályok**, francziából Könyves János református lelkész, 8r. 33 l. (a kevés fenmaradt példány még most csak az „Evangyéliomi Protentáns Lap“ szerkesztőjénél rendelhető meg Debreczenben) ára 12 kr.

2—2

69

EVANGYÉLIOMI
PROTESTÁNS LAP.

1878.

NEGYEDIK ÉVFOLYAM.

SZERKESZTŐ S KIADÓTULAJDONOS
BALOGH FERENCZ
HITTANSZAKI TANÁR.

2816

DEBRECZEN
NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1878. D.

AZ „EVANGYÉLIOMI PROT. LAP“

TARTALMA

AZ 1878-ik ÉVRE.

I. Czikkek és értekezések.

	Lap.		Lap.
A bibliai csudák és a vallástanítás. Gyurátz F.	411. 419	Egy másik szó a lelkési stólához. Csicséri.	102
A bölcsészet jelentősége a jelenkorban és a jövőben. Dr. Vellentszény Mór.	165. 171. 180. 189	Egy pár észrevétel Tóth Sámuel ur tervjavaslatára. Bekes.	211. 227. 235
A bűnbánati hetek. Pap Károly.	134	Egy pár zsinati tárgy megszűltetése. Sass Károly.	240
A debreczeni h. h. egyház. A gazdasági szakbizottság évi jelentése 1877-ről. Komlósi Imre, Ármós B.	315	Egy szerény észrevétel nt. Körmenyi Sándor b. somogyi esperes ur székfoglaló beszédére. s.	334
A debreczeni új lap tervezete és előfizetési felhívása. József István.	395	Egy szerény jegyzet az egyházlátogatás kérdéséhez. Literáti János.	183
A francia evangyéliomi egyházak Egyesületének szervezéséről s zsinatáról. B. F.	9. 17	Ellenjegyzetek „Egy szerény jegyzet“-re. Egy a sok közül.	197. 208
A holland egyetemek theol. fakultásai a nemzetgyűlés és egyházi közszinat előtt. Csák János.	41	Észrevételek Kármán József „Tapsztatataim“ című cikkére. Marjai Péter.	175. 191. 199
A kettős elnökségről. Sipos Károly.	251	Főiskolai építési költség. Pap Károly.	308
A lelkési stóla. Bekes.	65	Genfi nagy gyűlés a vasárnap ügyében. Könyves János.	379. 396. 406. 413
A magyar protestáns egyetem kérdéséhez. B. F.	387	Gyámintézetünk érdekében. Nyílt levél, tiszteletes Zsigmond Sándor urnak. Szél Kálmán.	261
A magyar reformált egyház Szervezetére s megállapítandó Rendszabályokra vonatkozó Tervjavaslat. Tóth Sámuel.	73. 81. 89. 97. 105. 113. 127. 137. 151	Házasságügyi törvénykezésünkhöz. Gyűgyei József.	277
„A positiv bölcsészet“ és a logika. Dr. Vellentszény M.	421	Hittanhallgatóink érdekében. Csiky Lajos.	110. 125
A protestáns lelkész állása és hivatala. Külső Somogyi.	11. 19	Hodge hittanáról, M'Cosh bölcsészetről. (Levél töredék)	373
A protestantismus és a műemlékek. Csuthy Zsigmond.	187	Ki prédikáljon. Fides.	44
A ref. egyház eredetének alapja. Dr. Böhl Ede.	363. 371	Kiss Kálmán történeti műve bemutatása. dr. Heiszler József.	357
A „Religio“ és a protestáns vallás. Csuthy Zsigmond.	245	Lang Henrik Dogmatikája.	404
A szociális mozgalmak célja, terjedésének oka s eszközei. Nagy Imre.	429	Lapunkról. Balogh Ferencz.	1
A temetésről. Csuthy Zsigmond.	26	Laveleye röpiratának elkobzása Csehországban. Balogh Ferencz.	203
A tiszántúli reform. egyházkerület térképének statisztikája. Zsigmond Sándor.	236. 243	Még egyszer az egyházatlanság okáról. Lengyel Sándor.	398. 414
Az egyetemes presbiteri szövetség lapja a „Catholic Presbyterian.“	347	Megnyitó beszéd a nagybányai ref. egyházmegye egyetemes lelkési értekezetén. Czelder Márton.	148
Az elnökség és sulygyen. Csuthy Zsigmond.	355	Mentsük meg az erőtlenséget. Czelder Márton.	325. 341
Békési Gyula igazgatói jelentése a debreczeni református főgimnáziumról.	259. 269	Mi az oka a mai egyházatlanságnak? Fides.	358
Búcsúszó. Balogh Ferencz.	427	Nézetek a prédikálás körül. Sipos Károly.	87
Diakonissa-ügy. Csiky Lajos.	334	Önmagunkért. Rácz Miklós.	102. 109
Egy kis észrevétel az egyházatlanság okáról. Csuthy Zsigmond.	389	Önsegély. Pap Károly.	25. 33
Egy kitérés eset „in articulo mortis.“ Banseil Kálmán.	238	Pár szó Szász Károly „Zsinati előkészületeink“ cikkére. B. F.	219
		Református agenda. Erdős József.	57

	Lap.		Lap.
Ritók Zsigmond beszéde segédgondnoki tiszte elfoglalása- kor Debreczenben. 1878. május 11.	179	Az ugynevezett szolgatanulók javulása.	409
Szociális kérdések. Nagy Imre.	302	Az új mérték a népiskolákban. Székely József.	241
Szociál-mozgalmak. " "	380	Az „utóhang“ szellőztetése. Eugenius.	368
Tájékoztató K. J. „Tapasztalatai“-ra. gy. l. t.	163	Biharmegyei lelkészértekezlet N.-Váradon. Szabó Károly.	326
Tanár-egyesületi közgyűlés Debreczenben. B. F.	291. 299	Budapest, konventi nagy bizottság ülése. Egy biz. tag.	385. 392
Tanító-e, vagy népnevelő. Diószegi.	286	Csuthy Zsigmond műve megjelenése. Balogh Ferencz.	149
Tanügyi akadályok a falusi népiskolákban. Marjai Péter.	310	Egyházirodalmi jelentés. Czelder Márton.	288
Tanulmány a konventi bizottság zsinati előmunkálata fe- lett. Filó Lajos. 267. 275. 283. 307. 323. 331. 339. 348	49	Egyházkerületi közgyűlés Debreczenben. Tóth Sám.	214. 222
Téli gondolatok. Veritas.	49	" " " B. F. és T. S.	255. 264
Uti emlékek a belmissió. Csécsi Miklós. 34. 51. 67. 174.	206. 213. 221	" " tiszai ág. h. ev. Δ	311. 320. 326
Vallásitanítás a népiskolákban. Veritas.	196	Egyházmegyei közgyűlés Nagy-Bányán. Egy jelen volt.	167
Voltaire százados napján. B. F.	195	" " Vértessalján. Δ	168
		Egy özvegy lelkészné ajándéka. Nagy Elek.	77
		Előfizetési felhívás a barsi ref. esperesség monographiáját tárgyazó műre. Nagy János.	375
		Előleges jelentés a „Téli Ujság“-ról. Csécsi Miklós.	360
		Énekkar, orgonázás, tanítóképezdeink Beke Antal.	224
		Értesítés a debreczeni főiskoláról. Balogh F. igazg.	279
		Évi tudósítás a debreczeni hittanszaki önképző társulat- ról. Kiss Bertalan.	200
		Év-végi vizsgálatok rendje a debreczeni főiskolában.	193
		Falusi levelek a szerkesztőhöz. Vaskalap. XVI. 38. XVII.	46
		Felhívás a hittanhallgatók segély-egylete érdekében. Hajdu Zs. Torma K.	410
		Felhívás protestáns új folyóiratra. Czelder Márton.	360
		Gyöng. Százados ünnepély. Széki Elemér.	29
		Hivatalos közlés a debreczeni tanító-képesítési vizsgálatok- ról. Joó István.	304
		Igénytelen szó a prot. tanár-egylet ügyében. K. Hajdu L.	30
		Irsa. L. A.	393
		Ismét néhány szó a védtörvényről. Nagy Elek.	111
		Kántor-organistáink választásáról. Beke Antal.	265
		Katona-dolgok.	78
		Kegyeletes emlékünnepe Csegén a sarkertben. V. L.	193
		Képezdeink oktatása a gazdasági tanintézetben.	289
		Kérés az új magyar biblia ügyében. Millard Ede	392
		Két kép a debreczeni egyházból.	46
		Kis-Uj-Szállás. K. Hajdu Lajos.	23
		Lecskerend a debreczeni ref. főiskola akadémiai részében. 1877/8. II. f. é. 1878/9. I. f. é.	73. 304
		Lelkész-képesítési vizsgálatok és lelkészfelavatási ünnepély Debreczenben.	176
		Magyar protestáns egyetem. Molnár Béla indítványa.	383
		Misztótfaluból. Hajdu Albert.	248
		Mozgósítás és aggály az ifjú lelkészek körében. N. S.	112
		Névy László a protestáns tanár-egyletről.	76
		Nyílt levél a Lapok szerkesztőjéhez. Literáti János.	215
		Nyílt levél nt. Joó István tanítóképezdei igazg. tan. urhoz. Kovács Lajos.	318
		Önkormányzati jogkérdés és a vasárnapügy tárgyalása. B. F.	176
		Pápai kollégiumról küldöttségi jelentés.	367
		Protestáns tanár-egylet. Békési Gyula.	21
		Segéljük a pancsovai egyházat.	288
		Szent-Leányfalva. Boor Imre.	386
		Szép tettek Nánáson. Pákozdi Lajos.	76
		Szilágy-Szolnok. Népiskola-ügy. D. L.	61
		Szoboszló. Lelkész-értekezlet és vasárnapügy. Zs. S.	247
		Tanácskozás az énekes könyv ügyében Budapesten. Egy bizottság tag.	392

II. Irodalom.

Angus József dr. Bibliai Kézikönyv. x. y. z.	14
Blaikie. Fénysugarak a mi Urunk benső életéből. — k.	52
Domanovszky. A bölcsészet története. Ritter István. 382. 390. 408. 415. 424	
Fairbairn Lelkipásztorkodástana. Csiky Lajos. 4. 20. 68. 254. 287. 294. 350. 365. 374	
Filep Mihály. Köznapi imák. Garzó Gyula.	303
Händel Vilmos. A ker. egyház története. Keszi Hajdu Lajos.	28
Könyvszet. 39. 62. 79. 96. 194. 216. 226. 248. 273. 280. 329. 337. 344. 369	
Madarász Imre. Templomi szószerk. Csiky Lajos	399
Német K. Keresztény egyháztörténete. Balogh F.	229
Nyiri Péter. Olvasmányok a III. el. oszt. számára. y. s.	343
Pap Károly. Bibliai történetek az ó és új testamentumból. Veritas.	36. 44
Renan: az evangéliomokról. V. S.	60
X Tanítók emlékirata a zsinathoz. Joó István.	85. 94
Vallásos beszédek, Lang Henrikől. Dicsőfi József.	431
Vasadi Balog L. és Öreg János. Gyakorlati lelkészet. — k. 262. 278	

III. Belföld.

A békési kántor-organista választás. Beke Antal.	296
A budapesti „Bethesda“ diakonissa-intézet előjáróságá- nak körlevele.	343
A debreczeni ref. presbiterium gyűlése.	289
A konventi albizottság tanácskozása Debreczenben.	183. 192
A konventi főbizottság jegyzőkönyve. Tóth Sámuel.	12
A magyarhoni egyetemes evangéliomi gyámintézet évi közgyűlése és jelentése 1876/7-ről. — l. —	3. 12
A magyarhoni egyetemes ev. gyámintézet közgyűlése. Lang Adolf.	351
A pestmegyei ev. esperességi gyámintézet helyi gyáminté- zeteihez. Lang Adolf.	305
A segédlelkészek a védtörvényvel szemben. Kéméri Ö.	47
A tiszántúli ref. egyházkerületi középiskolai tanáregyesü- let alapszabályzata. Szegedi Sándor, Gergely K.	159
A tiszántúli tanügyi bizottság ülése. T. S.	160
Az egyházi értesítőkről. Orosz István.	247

Tanár egyesületi közgyűlés. (Tervrajz.) Szegedi S. Gergely K.	Lap. 264
Tanévet bezáró jelentés. Sárospatak. Az igazgatóság.	209
Uj kiadású énekeskönyvünk ára s alakzata.	296
Uj magyar biblia. Felhívás. Millard Ede.	225

IV. Élet- és gyászrajzok.

Bakos László. Sárréti.	242
Brocken Lajos. Melczer Gyula.	376
Geduly Bogyozló. M. Gy.	272
Kiss András.	47
Massányi Mihály. Melczer Gyula.	359
Oláh Bálint. Ember Károly.	135
Psenyeczky Nagy Sándor. Balogh F.	149

V. Külföld.

A bécsi evangélikus fakultásról. $x+y+w$.	296
A cseh és morva evangéliumi hívek mint lettek nagyobbára helvét hitűekké. Venetianer Sándor.	7
A Gusztáv Adolf-egylet 1878. szept. 17. 18. 19. Hamburgban tartott nagy gyűlése. Láng Adolf.	376. 393. 400. 416
Az Ifjak keresztyén társulatának 8-ik egyetemes gyűlése Genfben. Bethlendi Endre.	312. 321. 327
Bécsi levél az ev. theol. fakultásról. Orosz István.	161
Duff Sándor emlékezete. Bethlendi Endre.	78
Hírek: A keleti háboru. (É. L.) 15. — Albrespy. 54. — Appenzell. 15. — Bern. 14. — Bonsfield. H. C. (É. L.) 15. — Francia szabadkőművesek. 14. — Hollandi modernesek. (Cs.) 54. — Leicester. (Ev. Chr.) 14. — Leverrier. (E. Ch.) 54. — Montauban. 54. — München. 54. — Olaszország. 14. — Radstock lord. 54.	
Hitélet Amerikában. Amicus.	368
Németország. Nagy Imre.	249. 279.
Oszták református zsinat. Erdős József.	6. 53. 69
Szemle francia, német és orosz egyházi mozzanatok felett. Nagy Imre.	360

VI. Különbélék.

A bölcsészet jelentősége. 210. — A kápláni pályázat. 15. — Áldozó-csőtörtők. 297. — Amerika. 274. — Amerikai lutheranusok. 297. — Angol és francia nyelv. 353. — Arab nyelv. 362. 433. — Árvák. 15. — A tanító mint orvos. 15. — A vasárnap megszentelése. 298. 362. — Az új év. 40.
Barakonyi Kristóf. 39. — Bécs. 338. — Békés. (Sz.) 314. — Békés bánáság. 322. — Bénye. 338. — Berlin. 378. Bethlendi Endre. 136. — Biblia fordítás. 432. — Bicske. 39. — Biki Károly. 266. — Böhl Ede dr. 425. — Bösörményi Kálmán. 410. — Budapest. 31. 217. 226. — „Budapest.“ 297. — Buj. (P—L.) 425.
Cadène füzet. 297. — Coligni. 410. — Confirmatio. (Moczkovcsák.) 71. — Csák János. 306. — Csákvár. 39. — Csiky Lajos. 266. 298. — Csuthy Zsigmond. 15. 104. — Cyprus. 338. 354. — Czimplap. 425.
Debreczenben segélygyűjtés. 394. — Debreczeni gymnasium. 242. 314. — Debreczeni kollégium. 15. 216. 232. 282. 306. 353. 425. — Debreczeni reáltanoda. 233. — Debreczeni tanítóképezde. 314. — Debreczen térképe. 425. — Délbáb. 15.

Diakonissa-intézet. 170. — Diakonissa-ügy. 425. — Docensek. 186. — Dolinai Gyula. 281. — Dunamellék. 40. — Dunántuli superintendencia. 39.

Ébresztő. 378. — Edinburg. 386. — Egyetemi bizottság. 394. — Egy felavatandó lelkész. 88. — Egyházkerületi térkép. 126. 178. 232. 322. — Egyháztörténelem. 425. — Egy ref. kollégium. 55. — E lapok 2 évi folyama. 402. — Elberfeld. 425. — Enyedi szemle. 15. — Eperjes 136. 194. 322. — Erdély. 353. — Értesítés a tanítóképezdéről. 282. — Értesítés Nagy-Körösről. 258. — Értesítés. 386. — Evangyéliomi szövetség. 346. 433.

Faragó Bálint. 242. — Farrar 5 egyh. beszéde. 362. — Fejérmegyei közig. bizottság. 40. — Felhívás (Költő L.) 136. — Felhívás. (Vecsei N.) 257. — Figyelmező. 186. 232. 322. 345. 402. 433. — Figyelő. 410. — Földmivelési érdekeink. 281.

Godet új műve. 394. — Gondolat. 24. 55. 104. — Gusztáv Adolf-egylet. 217. — Gyámegylet. (Gondolat) 24. — Gyermek-menhely. 266. — György Endre. (P. E. I. L.) 186. — Gyorok. 48. 194. 258. — Gyorsiró-egylet. 162.

Halálozások: Atányi Dániel. 433. — Balás Gergely. 226. — Basa Mihály. 217. — Bekő Gábor. 306. — Bélavári Ferencz. 63. — Bihari István. 217. — Bodnár István. 378. — Bonifás F. 433. — Bösörményi Kálmán. 297. — Br. Baldácsi Antal. 281. — Dóczi Gedeonné. 80. — Együd István. 71. — Elekes Károly. 63. — Fadgyas József. 63. — Géresi Ferencz. 112. — Geyer János. 136. — Guericke Henrik. 297. — Kátay Gábor. 80. — Kis András. 40. — Kis Károly. 217. — Kozma József. 410. — Lipcsei Lajos. 24. — Litkei Péter. 232. — Lumntzer Adolf. 63. — Makó József. 242. — Márton Mihály. 250. — Molnár Pál. 217. — Müller Gyula. 362. — Munkácsi Dániel. 150. — Nagy Mihály. 103. — Napoleon Roussel. 297. — Pap Károly. 63. — Sárkán Pál. 290. — Simén Domokos. 330. — Szabó Ferencz. 104. — Szabó Sándor. 24. — Szalai István. 88.

Hálanyilatkozat. 345. — Haulleville. 281. — Héjas Pál. 96. — Helvét énekes könyv. 378. — Hérmánszeg. 281. — Hittanszaki Közlöny. 378. 425. — Hittanszaki társulat. 103. 194. 330. — Hittanulók segélyegylete. 330. — Hodge Károly. 266. — Hódmező-Vásárhely (M. B.) 96. 202. — Horthy István. 186.

Ifjak keresztyén egylete. 266. — Ifjak olvasótára. 282. — Igazítandók. 24. — Ilyés Bálint. 55. 186. — Imaterem. 15. 338. 394. 410. — Irodalmi hírek. 104. — Irodalmi tudósítás. (Kiss K.) 40. — Iskolai értesítés. 290. — Iskolai takarékpénztár. 274.

Japáni röpirat. 346. — Jogász-önképzőkör. 353. — Jogász Szemle. 410. — Jövők. 136. — Jutalomkönyv. 217.

Kálvin feletti emlékbeszéd. 31. 96. 186. 194. 202. 216. 232. 242. 250. 257. 266. 280. 290. 298. 305. 314. 330. 353. — Kálvin francia kátéja. 433. — Kálvin-képek. 169. Kálvin kommentárja. 298. — Kálvin kora. 233. — Kant. 298. — Karczag. 425. — Kecskemét. 63. 80. 281. 353. 425. — Kecskeméti Lapok. 80. — Kertész István. 104. — Kis Kálmán. 242. 330. — Kókai Lajos. 162. 290. — Kolin. 282. 354. — Kollégiomi évkönyv. 266. — Kolozsvár. 63. 232. 274. — Komárom. 369. — Komoly szó. 369. Konkoly Thege Miklós. 425. — Konventi albizottság. 135. 186. 194. — Konventiek. 402. — Konventi nagy bizottság. 362. 378. Könyvekért köszönet. 233. — Könyvtárak. 346. — Körösi Sándor. 55. — Korunk mintegyete. (B—e). 226. — Köszönet (Vén József). 80. — Kovács Ferencz. 250. — Közgyűlés. 96. — Kuenen-ünnepély. 162.

Láng Károly. (E. I. Sz.) 282. — Lapok. 96. — Lelkészértekezlet. 281. — Lelekési tekintély. 170. — Lévy L. 433.

Magyar bölcsészet. 370. — Magyarhon. 370. — Magyar

Korona. 217. — Magyar közönség. 186. — Makó. 8. — Megjelent munkák. 314. — Mexico. 345. — Miskolcz. 258. 297. — Mitrovics Gyula. 112. 362. — M'Kerrow halála. 274. — Mózes. 112. — Mozley halála. 31.

Nádudvar. 48. — Nagy József. 370. — Nagy József-alapítvány. 186. — Nagy-Körös. 297. — Nagy-Szalonta. 242. — Nagy vásár. 104. 135. — Negyedfélév Mezőtúron. 378. — Németország. (Cs. L.) 338. — Nemzetközi prezbiterianus. 306. — Népesedés Debreczenben. 15. — Nevelés. 48. 354. — Névkönyv. 8. — Nézet a lélekről. 274. — Nyilatkozat. (Garzó Gy.) 314. — Nyolcz nyelv. 48.

Öcsöd. 273. 281. — Orientálisták. 345. — Origenes. 354. — Országos paedagogiai társaság. 39.

Paedagogiai társaság. 80. — Pályatársakhoz. — 250. — Pancsova. 194. — Pankota. 345. 425. — Pápa. (S.) 216. 305. 330. 370. — Papi vizsga és felavatás. 71. — Párisi kiállítás. 226. 314. 354. — Péterszeg. 330. — Pius IX. 55. — Poklos-telek. 242. — Polgári keresztség. 362. — Pósalaka. 233. — Pótlás. 314. — Pozsonyi egyetem. 394. — Pozsonyi értesítő. 370. — Prezbiteri jegyzőkönyv. 48. — Protestáns heti lap. 402. — Püspöki vizitációk. 370.

Reformatio és orvostan. 250. — Religio. 112. — Rittberg. 281.

Sage Emil. 362. — Saint Loup. 346. — Saphir műve. 418. — Sárospatak. 63. 257. 281. — Segédlelkészek. 48. — Segélyegylet. 96. — Servét és Kálvin. 370. — Skót zsidó misszióiskola. 31. — Somkerék (E. J. Sz.) 48. 281. — Supplicatio. 370. — Synodalia. 186. — Szatmári ref. egyházmegye. 330. 353. — Szatmár-Németi. 298. — Székesfehérvár. 15. 39. — Széniorbeigatás. 329. — Szent-István-ünnep (B. F.) 162. 169. — Szikszay-Gál alapítvány. 297. — Szikszay József. 282. — Szilagy-Nagyfalu. 186.

Tabajdi Lajos. 242. — Takarékpénztár. 216. — Tanár-egetlet. 150. 178. — Tanév-megnyitás Debreczenben. 313. — Tanítóképeségi vizsgálat. 282. — Tanügyi bizottság. 96. — Tardy Hermann. 281. — Tavasz virágok. 104. — Técső (Gr. J.) 24. — Telegd. 338. — Téli Ujság. 15. 40. 55. 80. 96. 418. 433. — Tépe. 338. — Tervjavaslat. 169. — Tiszai tanterv. 274. — Tisza Kálmán. 250. — Tiszántúli gyűlés. 71. 186. 232. — Tiszántúli jegyzőkönyv. 281. — Tíz éves összejövétel. 346. 353. — Toulouse. 345.

Ugra. 330. 402. — Uj cikk Kozmától. 202. — Uj egyetem. 297. — Ujévi ajándék. 15. — Uj magyar Sion. 258. — Uj protestáns lap. 378. — Uj tanulók száma. 370. — Uj templom Pesten. 362. — Ultramontán irály. 209. — Urvasora. 162.

Vác. 394. — Vasárnap. 15. Vasárnapi irodalmi alap. 31. Vasárnapiiskola. 410. 418. — Vasárnap-törés. 162. — Vellentszény Mór dr. 80. 217. 362. 418. — Vendée megye. 233. — Vetter Antal. 104. 386. — Világi főjegyző. 378. — Vitkovics Mihály. 290.

Wagner László. 15. — Württemberg. 194.

Zsinati munkálatok. 210. — Zsinattartás. 40.

VII. Tárcza.

	Lap.
Adalék Szikszay György életéhez. Szöllősi Antal.	346
Egyházi lant: Husvétii ének. Egy ref. lelkész.	136
Irodalmi tárcza.	210
Naville Ernő a keresztyénségről. Soltra Alajos.	16. 31. 55. 63. 71. 217. 233